

KS. FRANCISZEK GRENIUK

KRONIKA SEKCJI TEOLOGII MORALNEJ KUL ZA ROK 1975/76

I. Studenci: na rok akademicki 1976/77 przyjęto na sekcję teologii moralnej kursu wyższego Wydziału Teologicznego KUL 6 studentów.

II. Prace dyplomowe napisały i odpowiednie stopnie uzyskały następujące osoby:

A. Praca habilitacyjna

Ks. dr Seweryn Rosik, adiunkt przy Katedrze Teologii Moralnej Ogólnej Wydziału Teologicznego KUL, uzyskał stopień doktora habilitowanego z zakresu teologii moralnej na podstawie uchwały Rady Wydziału Teologicznego z dnia 8 IV 1976 r. Podstawą uzyskania tegoż stopnia była rozprawa pt. *Finalizm życia chrześcijańskiego w świetle twórczości papieża Grzegorza Wielkiego* (Lublin 1976 ss. LVI + 493 maszynopis).

W rozprawie swej Autor podjął studium nad całą twórczością papieża Grzegorza Wielkiego i dokonał analizy jego dzieł pod kątem finalizmu chrześcijańskiego. Rozprawa uwydatniła fakt, że Ojciec Kościoła, ujmując finalizm życia chrześcijańskiego jako stwórczo-zbawcze prowadzenie człowieka przez Boga do ostatecznego z Nim zjednoczenia, uwyrażnia silnie moment przeznaczenia, występującego nie tyle jako idea eudajmonistyczna, ile jako idea rozwoju wartości i godności osoby ludzkiej, otrzymującej od Boga wezwanie, kierujące ją do ścisłego z Nim zespolenia. Wezwanie to stanowi implikację aktu stwórczego, wyposażającego człowieka w obraz i podobieństwo Boże.

Załamanie tego finalistycznego trendu w człowieku nastąpiło przez grzech pierworodny, a pogłębia się poprzez grzechy osobiste. Teksty Grzegorza Wielkiego ujawniają całą ostrość egzystencjalnej sytuacji człowieka. Niezdolność zrozumienia i usprawiedliwienia materialności (wpływ gnostycyzmu) swej kondycji wywołuje bolesną świadomość własnej słabości na płaszczyźnie intelektualnej, wolitywnej, dysharmonii w sferze emocjonalnej. Świat doczesny jest przemijalny, a nastawienie doń pe-

symistyczne; należy nim wzgardzić i odrzucić go. Zagrożenie płynie jeszcze ze strony wielkiej inteligencji złego ducha. W ten sposób w wysiłku podejmowanym na linii finalistycznego kierunku nieustannie zagrożona jest wolność ludzka przez grzech. Z niego wynika progresywnie i konsekwentnie śmierć, cierpienie i wszelkiego rodzaju nieporządek. W świetle tych ustaleń Grzegorz podkreśla, iż człowiek, który nadal zachowuje swoje finalistyczne przeznaczenie, pragnie swego wyzwolenia poprzez komunikację z „tamtym” światem.

Przesłankami moralnej antropologii Grzegorza są skrypturystyczne i egzystencjalne ustalenia o naruszeniu ostatecznego przeznaczenia przez zło świata i ciała, oraz o silnej potrzebie odnalezienia na powrót w sobie obrazu Boga i pełnego spotkania z Nim „twarzą w twarz”. Implikuje to aspekt naprawy, która może przyjść tylko od Boga. Stwórca więc jest jedyny, który staje się odkupicielem, On jedynie może dokonać zbawienia. Zarysowuje się tu ścisła specyfika chrześcijańskiej wiary: objawienie Jezusa Chrystusa. Rola Jego jest ściśle pośrednicza. Jest to pośrednictwo Słowa, które objawia Boga, staje się Drogą do Niego, a swoim przykładem i ofiarą dokonuje aktu pojednania w sensie ontologicznym i moralnym.

Przedłużeniem i uobecnieniem w historii ludzkiej tego pośrednictwa jest wspólnota mistycznego „ciała Chrystusowego”. Chrześcijanin zyskuje w niej nie tylko chrystopologiczny, lecz także eklezjalny wymiar swego finalizmu partycypując przez wiarę, miłość i łaskę w „nowym stworzeniu”, w procesie coraz to pełniejszej diwinizacji. Siłą, która temu procesowi nadaje głęboki dynamizm, jest Duch Święty. W ten sposób treść wszystkich działań, zachowań i postaw chrześcijanina nasycona jest nadprzyrodzonym finalizmem w Duchu Świętym.

Zwieńczeniem końcowym Grzegorzowej idei finalizmu chrześcijańskiego jest zagadnienie przyszłej wizji uszczęśliwiającej w „tamtym” świecie. Mamy więc w doktrynie Ojca Kościoła wyraźnie zarysowaną koncepcję mistycznej finalności jego antropologii. Polega ona na ujmowaniu zbawienia człowieka jako uszczęśliwiającej relacji z Bogiem o wyraźnym charakterze eschatologicznym, tzn. zapoczątkowanej w tej „tu” egzystencji przez akty kontemplatywnej wiary, a spełnionej w „widzeniu” w „tamtej” egzystencji. Oczywiście koncepcja ta nie integruje jednak wszystkich elementów chrześcijańskiej eschatologii. Daleki więc jest Grzegorz od takiego ujmowania finalistycznej nadziei, która sprzężona jest z wysiłkiem ludzkości, by zrealizować, prócz wiecznego, również wyzwolenie w sensie doczesnym. Jest wprost przeciwnie. To, co doczesne i ziemskie, u Grzegorza prawdziwie się nie liczy, a chrześcijanin powinien oddalić się od tego, co zabarwione jest projektem ziemskiej pomyślności. W tym względzie doktryna jego wymaga korektury. Wartość istotną i nieprzemijającą zachowuje jednak podkreślenie transcendencji zbawienia, dokonanego przez Chrystusa, nieporównywalnej wartości dóbr nadprzyrodzonych, jakimi Bóg obdarza tych, których wezwał do siebie.

Rozprawa ujawniła również doktrynalną zależność Grzegorza Wielkiego od występujących przed nim Ojców Kościoła, a także olbrzymi wpływ, jaki wywarł on na twórczość średniowiecza. Istota jego pozycji w chrześcijańskiej nauce polega na przekazaniu średniowieczu depozytu starożytnej i chrześcijańskiej myśli moralnej. Grzegorzowa postawa i praktyka moralna, wysokiego rzędu asceza nadała zachodniej myśli teologicznej specyficzne, właściwe jej oblicze.

Wielkość Grzegorza nie podlega kwestii i nie pomniejsza jej fakt, że nauka jego nie stanowi eksplozji nie znanych idei. Jest ona w rzeczywistości kontynuacją dorobku wielkiego Augustyna. Oryginalność jego polega raczej na umiejętności transformowania i adaptowania spekulatywnych treści do wymagań praktycznego życia, dzięki czemu jest on rzeczywiście twórcą szczególnej syntezy teologiczno-

-moralnej, choć nie sformułowanej przy pomocy syntetyzującego schematu metodologicznego. Jeden rys w twórczości tego Ojca zasługuje na uwagę: dogmat i duchowość są u niego ściśle zespolone, wiara i życie stanowią część tego samego doświadczenia religijnego, moralność związana jest ściśle z tajemnicami, które są dla niej podstawą i źródłem. Jego świadomość moralna stanowi przejaw całej jego osobowości, usiłującej wprowadzić ład w wiele narzucających się mu antytez (= ciało i dusza, świat i niebo, czas i wieczność, stworzenie i Stwórca, grzech i łaska, czyn i kontemplacja, wada i cnota, doczesne bogactwo i wieczne szczęście) nie po to, by te wielkości oceniać jako zupełnie przeciwstawne, ale po to, by ukazać proces finalistycznego przechodzenia z jednej rzeczywistości do drugiej. Ta nauka silnie zespolona z tajemnicami wiary ujawnia bardzo subtelne ukierunkowanie moralno-psychologiczne i ascetyczno-mistyczne, dzięki czemu stała się klasycznym autorytetem w średniowiecznej nauce obyczaju.

B. Prace doktorskie

1. Na mocy uchwały Komisji Rady Wydziału Teologicznego KUL z 18 XII 1975 r. w składzie: ks. prof. P. Poręba — przewodniczący, ks. doc. S. Witek — promotor, ks. prof. W. Poplatek z KUL-u i ks. doc. J. Pryszmont z ATK — recenzenci, zatwierdzonej przez Radę w dniu 20 I 1976 r., doktorat z teologii moralnej uzyskał ks. mgr Andrzej Pękala na podstawie rozprawy pt. *Chrześcijańska deontologia prawnika* (Lublin 1975 s. XXXIII+309 maszynopis).

Wymieniona rozprawa składa się z czterech rozdziałów, w których Autor podjął interesującą problematykę. W rozdziale wstępnym podano założenia metodologiczne i zaprezentowano źródła pracy. Rozdział pierwszy traktuje o podstawach etyki prawniczej, a więc o prawie Bożym naturalnym i pozytywnym, o prawie państwowym i sumieniu. Rozdział drugi poświęcono zasadniczym normom deontologii prawnika, którymi są: dobro wspólne, prawda i sprawiedliwość. Rozdział trzeci traktuje o etycznych kwalifikacjach i obowiązkach prawnika chrześcijańskiego w wymiarze indywidualnym i społecznym.

Tematyka omawianej rozprawy doktorskiej jest wyjątkowo aktualna, a zarazem trudna. Zawód prawnika bowiem nasuwa nierzadko duże trudności i stwarza problemy moralne, które domagają się wszechstronnego naświetlenia. Wywody swe Autor przedstawił w strukturze całościowo poprawnej, wykazał dużą erudycję, wykorzystał pokaźną literaturę przedmiotu. Wykład jego jest komunikatywny, język poprawny, a styl jasny. Dzięki temu pracę Autora można uznać za wartościowy przyczynek do badań naukowych z zakresu teologii moralnej systematycznej.

2. Na mocy uchwały Komisji Rady Wydziału Teologicznego KUL z 5 IV 1976 r. w składzie: ks. prof. P. Poręba — przewodniczący, ks. prof. W. Poplatek — promotor, ks. doc. S. Witek z KUL-u i ks. prof. T. Ślipko z ATK — recenzenci, zatwierdzonej przez Radę Wydziału Teologicznego KUL w dniu 14 V 1976 r., doktorat z teologii moralnej uzyskał ks. mgr Stanisław Andrzej Szałankiewicz na podstawie rozprawy pt. *Koncepcja norm moralnych według Leona Petrażyckiego* (Lublin 1975 s. XVIII + 139 maszynopis).

Dla właściwego rozwoju teologii moralnej konieczna jest znajomość dorobku myśli etycznej ogólnoludzkiej, a zwłaszcza własnego kręgu kulturowego i własnego narodu. W ostatnim półwieczu polskiej myśli etycznej dorobek naukowy Petrażyckiego († 1931), profesora w Petersburgu i Warszawie, wybitnego socjologa i filozofa moralności, stanowi bardzo interesujący system, zwłaszcza dzięki wypracowaniu

w nim teorii emocji jako źródła i podstawy norm moralnych. Wyniki swe na temat norm moralnych według Petrażyckiego Autor rozprawy przedstawił w trzech rozdziałach, poprzedzonych wstępem i bibliografią. Rozdziały I i II mają profil zdecydowanie analityczny. Ujmują one zagadnienie norm w dwóch aspektach: indywidualnym i społecznym, rozdział III natomiast jest krytyczną oceną poglądów Petrażyckiego. Autor rozprawy wykazał się gruntowną znajomością badanej problematyki, poglądy swe referuje jasno, rzeczowo i logicznie, dbając o dużą precyzję pojęciową. Styl wykładu jest poprawny, wywody przekonywające. Dzięki temu rozprawa ks. Szałankiewicza stanowi wartościowy dorobek w zakresie znajomości przeszłości polskiej myśli etycznej.

C. Prace licencjackie

- I. Pisane pod kierunkiem ks. doc. F. Greniuka:
1. ks. A. Mikrut: Pokój jako zadanie moralne w świetle aktualnej nauki Kościoła.
  2. ks. A. Poniński: Ks. Antoni Borowski — teolog moralista.
- II. Pisane pod kierunkiem ks. prof. W. Poplatka:
1. ks. Z. Sujkowski: Obowiązki moralne prezbiterów w świetle polskich publikacji teologicznych po Soborze Watykańskim II.

D. Prace magisterskie

- I. Pisane pod kierunkiem ks. doc. F. Greniuka:
1. ks. S. Koproń: Wady społeczeństwa polskiego oraz postulaty odnowy moralnej w pismach biskupa Ignacego Krasickiego.
  2. ks. T. Rączkowski: Odnowa moralna społeczeństwa polskiego w twórczości Adama Naruszewicza.
  3. ks. E. Szymański: Obowiązki moralne chrześcijanina w ujęciu księdza Jana Kantego Chodaniego.
- II. Pisane pod kierunkiem ks. dr. hab. S. Rosika:
1. E. Bartosik: Moralny problem ekumenizmu w świetle dokumentów Soboru Watykańskiego II.
  2. H. Brywczyński: Dziecko oczekiwane a przyjęte z konieczności.
  3. ks. T. Kaszowski: Doskonałość zakonna według nauki Jana Kasjana.
  4. L. Cz. Lachowicz: Podstawowe uprawnienia ludzkiej osoby w świetle ostatnich dokumentów Stolicy Apostolskiej.
- III. Pisane pod kierunkiem ks. doc. W. Słomki:
1. ks. B. Żywica: Maryjność w życiu i pismach o. Stanisława Papczyńskiego założyciela mariánów.
- IV. Pisane pod kierunkiem ks. doc. S. Witka:
1. B. M. Balicka: Zło i dobro moralne w twórczości Fiodora Michajłowicza Dostojewskiego.
  2. ks. K. Drynikowski: Problematyka moralna w pamiętnikach chłopów. Zagadnienia wybrane.
  3. J. Freich: Problematyka moralna w pismach i działalności księdza biskupa Henryka Przeździeckiego.
  4. s. J. Ignaciuk: Apostolstwo chrześcijańskie jako obowiązek moralny w świetle nauki Kościoła od Soboru Watykańskiego II.

5. ks. T. Kierbedź: Problematyka moralna w pamiętnikach chirurgów. Zagadnienia wybrane.
6. ks. H. Skorowski: Problematyka moralna w pamiętnikach nauczycieli. (Pamiętniki obozowe).

III. Prace sekcji

Prace sekcji prowadzone były w ramach czterech katedr: Katedry Teologii Moralnej Ogólnej, kierowanej przez ks. prof. W. Poplatka; Katedry Teologii Moralnej Szczegółowej, kierowanej przez ks. doc. S. Witka; Katedry Historii Teologii Moralnej, kierowanej przez ks. doc. F. Greniuka; Katedry Teologii Życia Wewnętrznego, kierowanej przez ks. doc. W. Słomkę. Ta ostatnia Katedra zorganizowała bardzo udany cykl prelekcji otwartych na temat zagadnień wybranych z zakresu mistyki. Ks. doc. F. Greniuk wygłosił gościnnie w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie dn. 20 I 1976 r. dwa wykłady na temat usamodzielnienia się teologii moralnej nowożytnej. W omawianym okresie ukazał się kolejny zeszyt moralny „Roczników Teologiczno-Kanonicznych” KUL (22: 1975 z. 3), zawierający rozprawy i materiały pracowników omawianej sekcji.

Podczas dorocznego spotkania Sekcji Teologii Moralnej przy Komisji Episkopatu do Spraw Seminariów, które odbyło się w Warszawie w ATK w dniach 25-27 VI 1975 r. przewodniczącym tejże Sekcji został wybrany ks. doc. F. Greniuk, wiceprzewodniczącym ks. doc. S. Witek, sekretarzem zaś ks. dr S. Rosik. Podczas Kongresu Teologów Polskich, obradującego w dniach 14-16 IX 1976 r. na posiedzeniu sekcijnym teologów moralistów pracownicy sekcji wygłosili referat (ks. F. Greniuk) oraz komunikaty naukowe (ks. F. Greniuk, ks. S. Rosik, ks. W. Słomka i ks. S. Witek).